

POSTANOWIENIE

23 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

na posiedzeniu niejawnym 23 grudnia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku M.J.

z udziałem K.C.

o przyjęcie do szpitala psychiatrycznego bez zgody,
na skutek skargi kasacyjnej K.C.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie
z 26 lipca 2024 r., VI Ca 407/24,

3. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**4. zasądza od K.C. na rzecz M.J. kwotę 240 zł (dwieście
czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego – wraz
z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie
od dnia następnego po upływie tygodnia od dnia doręczenia
uczestniczce postępowania odpisu postanowienia do dnia
zapłaty.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestniczki K.C. od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie z 26 lipca 2024 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 15 kwietnia 2021 r., I CSK 43/21; z 25 sierpnia 2021 r., II CSK 216/21; z 23 maja 2024 r., I CSK 364/24). Wskazano m.in. że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. Odwołanie się do tej przesłanki przyjęcia

skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga – jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego – sformułowania tego zagadnienia z przytoczeniem wiążących się z nim konkretnych przepisów prawnych oraz przedstawienia argumentów świadczących o rozbieżnych ocenach prawnych (zob. np. postanowienia SN: z 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05; z 25 maja 2021 r., II CSK 96/21; z 20 sierpnia 2024 r., I CSK 981/24). Ponadto w judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w powołanym przepisie nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia SN: z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; z 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14; z 15 kwietnia 2021 r., I CSK 720/20). Występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w zasadzie powinno spełniać wymagania stawiane zapytaniu przedstawianego przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia SN: z 24 października 2012 r., I PK 129/12; z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15). Zagadnienie to nie może być przy tym pozorne, czyli m.in. nie może stanowić próby obejścia dokonanych przez sądy ustaleń faktycznych i oceny dowodów (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Występowania istotnego zagadnienia prawnego w powyższym rozumieniu skarżąca upatrywała w konieczności udzielenia odpowiedzi na pytanie: „Czy art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (dalej: u.o.z.p.) w zw. z art. 5 ust. 1 lit. e Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w zw. z art. 52 ust. 1 i 3 Konstytucji RP pozwalają – w kontekście charakteru uregulowań ograniczających prawo do wolności – na arbitralne ocenianie i samodzielne decydowanie przez sąd okręgowy, jako sąd

drugiej instancji, trafności rozbieżnych opinii biegłych, a zatem także okoliczności wymagających wiedzy specjalnej, co do rozpoznania jednostki chorobowej i rozstrzygać w sprzeczności w tym zakresie, bez konieczności powołania dowodów z opinii innego biegłego?”.

Skarżąca nie sformułowała żadnego zagadnienia prawnego w formule wyżej przedstawionej, jej wywód nie zawierał istotnej argumentacji prawnej. W istocie zagadnienie prawne wskazane przez skarżącą było pytaniem o trafność stanowiska Sądu Okręgowego wyrażonego w związku z rozstrzygnięciem tej konkretnej sprawy i polemiką z tym stanowiskiem, związaną z zastosowaniem konkretnych przepisów prawa (a nie problemem związanym z istotnością zagadnienia prawnego). Zostało ono odniesione do stanu faktycznego i przebiegu postępowania w tej sprawie, a skarżąca nie wykazała jego bardziej ogólnego znaczenia.

W świetle powyższego należy uznać, że nie stanowi zagadnienia prawnego stwierdzenie o potrzebie dokonania oceny prawnej w określonym zakresie w sytuacji, gdy skarżący nie przedstawił argumentów, które świadczyłyby o możliwych rozbieżnościach interpretacyjnych, innych niż ocena, którą przyjął sąd drugiej instancji. To samo dotyczy sytuacji, gdy skarżący nie wykazał wskazanego powyżej elementu „istotności” ani „nowości”, ograniczając się do przedstawienia argumentacji stanowiącej w istocie polemikę ze stanowiskiem tego sądu. W niniejszej sprawie ograniczono się do zgłoszenia wątpliwości, które w istocie stanowią pozór występowania w sprawie zagadnienia prawnego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało wyjaśnione, że postępowanie toczące się na podstawie art. 29 u.o.z.p., zmierzające do zbadania, czy istnieje potrzeba przyjęcia do szpitala psychiatrycznego osoby chorej psychicznie bez jej zgody, stanowi ingerencję w konstytucyjne prawo wolności i nietykalności człowieka. Konsekwencje orzeczeń wydawanych na podstawie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego uzasadniają zatem ścisłe wykładanie jej przepisów i przestrzeganie bezwzględnego wymogu, by rozstrzygnięcie wydane na jej podstawie było celowe z punktu widzenia dobra i interesu osoby, której dotyczy. Z art. 29 ust. 1 u.o.z.p. wynika, że do szpitala psychiatrycznego może być przyjęta, bez zgody wymaganej w art. 22 u.o.z.p., osoba chora psychicznie, której

dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że nieprzyjęcie do szpitala spowoduje znaczne pogorszenie stanu jej zdrowia psychicznego. Zarówno w doktrynie, jak i judykaturze pojęcie „znacznego pogorszenia stanu zdrowia psychicznego” jest wykładane jednolicie – oznacza ono doprowadzenie się przez osobę chorą psychicznie, na skutek niepodjęcia leczenia, do stanu uniemożliwiającego jej funkcjonowanie w rodzinie, miejscu zamieszkania lub w pracy, a więc wtedy, gdy następuje degradacja ról społecznych. Takie rozumienie tego pojęcia pozwala ograniczyć hospitalizację przymusową tylko do tych osób, dla których jest ona niezbędna (zob. m.in. postanowienia SN: z 22 kwietnia 2010 r., V CSK 384/09; z 13 czerwca 2013 r., IV CSK 126/13; z 17 września 2015 r., II CSK 627/14; z 5 listopada 2015 r., V CSK 456/15; z 25 listopada 2016 r., V CSK 295/16).

Przewidywanie „znacznego pogorszenia stanu zdrowia” ustawa nakazuje oprzeć na dotychczasowym zachowaniu chorego. To przewidywanie zawiera więc element prognozujący, oparty na ocenie, jak może wpłynąć brak leczenia szpitalnego na stan zdrowia osoby chorej psychicznie, przy czym musi ona uwzględniać ocenę dotychczasowego zachowania chorego i jego zmiany w aspekcie czasowym oraz wpływ tego zachowania na stan zdrowia w okresie przed wydaniem orzeczenia.

Wskazuje się, że kontrola sądu, czy w danym stanie faktycznym wystąpiły przesłanki ustawowe wymaga wnikliwej oceny, opartej na dowodzie w postaci opinii biegłego lub zespołu biegłych z zakresu psychiatrii, a to z tej przyczyny, że elementem stanu faktycznego decydującego o uwzględnieniu wniosku jest opis stanu zdrowia psychicznego (zob. m.in. uchwałę SN z d6 lutego 1996 r., III CZP 6/96, OSNC 1996, nr 7-8, poz. 95; postanowienia SN: z 17 września 2015 r., II CSK 627/14, i z 25 listopada 2016 r., V CSK 295/16).

Należy także dodać, że umieszczenie w szpitalu na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 1 u.o.z.p. następuje w celu zapobieżenia znacznemu pogorszeniu się stanu zdrowia psychicznego chorego, co nastanie, gdy chory nie zostanie przyjęty do szpitala psychiatrycznego (w celu leczenia). Z kolei, z art. 29 ust. 1 pkt 2 ustawy wynika, że dopuszczalne jest umieszczenie osoby chorej psychicznie w szpitalu psychiatrycznym bez jej zgody, gdy osoba ta znajduje się w szczególnej sytuacji,

tj. jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, a ponadto uzasadnione jest przewidywanie, że leczenie w szpitalu psychiatrycznym przyniesie poprawę jej stanu zdrowia. Jak zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z 12 lipca 1996 r., II CRN 81/96 (OSNC 1996, nr 12, poz. 164), uregulowanie to zawiera element przewidywania, zakłada wręcz hipotetyczność oceny sądu w przedmiocie tego, co dopiero może w przyszłości nastąpić. Oba przepisy stanowią normatywną całość, a u jej podstaw leży przewidywalność oparta na dowodach w postaci opinii lekarzy, a nie dowolność czy też przekonanie skarżącej o pozytywnych skutkach leczenia w innej formie (postanowienie Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2020 r., IV CSK 85/20).

Wbrew stanowisku skarżącej te zasady były w zaskarżonym orzeczeniu respektowane, o czym będzie szerzej mowa w dalszej części.

Oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. Gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną wyjaśniającą, w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. m.in. postanowienia SN: z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75; z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06; z 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14; z 15 marca 2023 r., I CSK 6358/22). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. postanowienie SN z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 i przywołane tam orzecznictwo).

Powołując się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, należy zatem wykazać, że popełnione przy ferowaniu zaskarżonego orzeczenia uchybienia w zakresie stosowania prawa miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym

ocenom, były więc dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika (zob. m.in. postanowienia SN: z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, nr 10, poz. 156; z 21 września 2022 r., I CSK 4166/22; z 20 lipca 2023 r., I CSK 282/23).

Oczywistej zasadności skargi kasacyjnej skarżąca upatrywała w naruszeniu art. 327¹ § 1 w zw. z art. 391 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., jak również art. 286 w zw. z art. 382 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Po pierwsze, skarżąca podniosła, że w sporządzonych opiniach biegłych istniała zasadnicza sprzeczność co do rozpoznania i diagnozy choroby, na jaką miała cierpieć skarżąca, a po drugie, iż uzasadnienie postanowienia Sądu drugiej instancji jest niewyczerpujące i wybiórcze.

Z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia wynika, że zgromadzony materiał dowodowy jednoznacznie potwierdził, iż uczestniczka postępowania cierpi na chorobę psychiczną, a jej dalsze nieprzyjęcie do szpitala psychiatrycznego grozi znacznym pogorszeniem jej stanu psychicznego. Istotne pozostaje także, iż w sprawie zostały sporządzone przez biegłych trzy opinie i każda z nich (bez względu na techniczne rozbieżności w kwalifikacji choroby) dawała asumpt do uznania, że uczestniczka postępowania powinna zostać przyjęta do szpitala psychiatrycznego. Należy także zaakcentować, że z opinii biegłych wynika jednoznacznie, iż nieprzyjęcie do szpitala spowoduje dalsze pogorszenie choroby.

Konstruowanie oczywistej zasadności skargi na zarzutach nieznajdujących potwierdzenia w aktach sprawy nie wspiera stanowiska skarżącej. Skarżąca nie uwzględniła, że w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, a podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Istota zarzutów skargi, z którymi skarżąca wiąże jej oczywistą zasadność, polegała właśnie na zakwestionowaniu poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, z których wynika, że skarżąca jest osobą zmagającą się z chorobą psychiczną, jej dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, iż nieprzyjęcie do szpitala psychiatrycznego spowoduje znaczne pogorszenie stanu jej zdrowia,

a uzasadnione pozostaje przewidywanie, że leczenie szpitalne przyniesie poprawę jej stanu zdrowia. Skarga kasacyjna została zaś oparta na założeniu, że Sąd Najwyższy stanowi trzecią instancję w hierarchii sądów powszechnych i powinien zbadać sprawę, a nie rozpoznać skargę kasacyjną, o czym świadczą również dowody załączone do skargi. Tego rodzaju konstrukcja wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania – jako sprzeczna z zakresem kognicji Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym – była niedopuszczalna, zaś zawnioskowane dowody mogą stanowić podstawę wniosku w innej sprawie, mając w szczególności na względzie, że mamy w tym wypadku do czynienia z postępowaniem nieprocesowym.

Należy także wskazać, że w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, iż naruszenie przez sąd drugiej instancji zasad sporządzania uzasadnienia orzeczenia (aktualnie uregulowanych w art. 327¹ i art. 387 § 2¹ k.p.c.) jedynie wyjątkowo może stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną, co ma miejsce, gdy skutek uchybienia wymaganiom stawianym uzasadnieniu zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej (m.in. wyroki SN: z 7 października 2005 r., IV CK 122/05; z 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07, OSNC-ZD 2008, nr D, poz. 118; z 2 czerwca 2011 r., I CSK 581/10; z 24 września 2020 r., IV CSK 32/19; z 29 września 2022 r., II CSKP 147/22).

Uzasadnienie zaskarżonego postanowienia pozwoliło natomiast w pełni na ustalenie motywów, jakimi kierował się Sąd Okręgowy przy wydawaniu rozstrzygnięcia. Sąd ten klarownie wyjaśnił, że wziął pod uwagę opinię biegłych sądowych, których wnioski pozostawały spójne. Bez wątpienia bowiem wynika z nich, że skarżąca cierpi na chorobę psychiczną, która wymaga hospitalizacji. Bez znaczenia pozostaje, że biegli dokonali odmiennej kwalifikacji jednostki chorobowej, istotne jest bowiem, iż każda z tych jednostek chorobowych cechuje się występowaniem urojeń. Należy także zaznaczyć, że dopuszczenie kolejnej opinii biegłego jedynie z uwagi na nieusatysfakcjonowanie strony wynikiem postępowania dowodowego jest bezzasadne i niecelowe. Takie stanowisko było wielokrotnie wyrażane przez Sąd Najwyższy (zob. np. wyrok z 30 maja 2007 r., IV CSK 41/07).

W konsekwencji, analiza wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, na tle podstaw skargi oraz motywów zaskarżonego orzeczenia, nie prowadzi do oceny, że stanowi ono konsekwencję jaskrawych błędów w podejmowanych działaniach procesowych, czy wykładni art. 29 ust. 1 u.o.z.p.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 8 ust. 1 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1964 ze zm.).

Tomasz Szanciło

[P.L.]

[a.ł]